

Абайдың қара сөзіндегі

„Ақыл, қайрат, нағректі бірге ұста“

Тәрбиесіз білім алысқа маппайды. Абайдың қара сөзіндегі қайрат, ақыл және нағрек үшеуі өз артықшылығын айта берген, ақыра төреліні біліммен сұратады

„Үшеуің ала болсаң, мені нағректі сақтадың. Құдайшылық сонда, қайпыңда таза сақта, Құдай Таала қайпыңа әрдайым қарайды дегені, қайрат, ақыл, нағрек үшеуі өнер-іерін айтқон, таласпн келіп, ғолшыла психікпігі” деп басталады он негізші қара сөз алашып өшеге тиелік есепті. Бұи екі мытарша мезгілде - 1894 жылдағы деген сөз. Оған „Толық адам” тақырыбы алған қозғалыс „Әсемпаз. Бошыа әрше” өшегі де осы негізгі екеін қосыды. Сөйтіп үш мытарша мезгілде екезгі сөзге таяқ ұстатқандай алық.

„Естімен нәрсеі ұмытпастыққа төрт түрлі себеп бар: әуелі, көкіреі байланыс берік болмақ керек. Екіші, сон, нәрсеі естігенде, я көрменде зибратлау керек, көңілденіп, тұмышты ынтамен ұтыу керек. Үшінші сон нәрсеі ішімен бірмеше ұағы

қайтарғын ойынап, көңілім бекіту керек, Төртінші, өй келесі көрсендерге қамсыз болу керек. Егер өй кез болса қамса, сақылбау керек. Өй келесідері: ұайымсыз, саямарттық, ойышма - күжі-шілдік, я бір қайыға сақылма, я бір көрселе құмарлық пайда болу келесі. Бұл төрт көрселе - күжі ақыл мен қолында тозғаратқан көрсендер Абайдың бұл күжілерінің кім күші болса да, тәрбиенік мейі зор. Әйтсе де білімге ұятшылық жасатар күші айрықша күнде. Өйткені қолында да өнер де жасатар күші. Адамның қолы бақытқа жеткізетін ілім - білімді игеру де жасатардың ғана қолыма келетін іс. Қартайған адам қамса ұятшыса да, өндірері ау болмақ. Сондықтан білімге ұятшылық жасатар күші ақылшы бұл айтқандары берік есте сақтауға қамсет.

Абайдың қара сөздері - өмір Тәңіріменің туған өй толашымды қорытқан-даса. Ақыл қара сөздері де қамсыз болу өнер білімге, өйткені олар білікке

қиғеу, адамгершілік теже ұлт бәйбі-
даты қиынсыз мінез күйіне қатқолар-
да сонау мәселелері көтеріледі.

Қорға айтқанда, Абайдың
он жетінші қарсаңы адамгершілікке,
адамдыққа, ізгілікке, золоты білімді
шеруе мақсатында. Ағам арстан қолы-
да ұран, Қайраттың көшімен
адамға тузу мейітін сана
алсақ, несірек арстан өзіндік
қайышында сақтап алсақ елімізді
емелендігі мәңгілік болады. Ағам,
Қайрат, несіректі бірге ұстасақ,
енде ерек, елі сүйген, елі сүйген
адамат боламыз айдамыз!